

С.М. Шинкар, канд. екон. наук

І.В. Мілаш, канд. екон. наук

О.В. Михайлова, ст. викл.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Досліджено ефективність використання основних елементів оборотних активів, виявлено чинники впливу на показник оборотності оборотних активів.

Исследована эффективность использования основных элементов оборотных активов, выявлены факторы, влияющие на показатель оборачиваемости оборотных активов.

The efficiency of using the main elements of the current assets, identifies factors that determine the turnover of current assets.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток економіки України та політика інтеграції у світове економічне співтовариство потребують нових підходів до управління економікою на макро- та мікрорівнях. Особливого значення набувають проблеми забезпечення платоспроможності, ліквідності, прибутковості підприємств, що знаходяться в основі їх конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках. Саме тому дослідження сучасного стану управління оборотними активами вітчизняних підприємств є актуальними на сучасному етапі.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Розвиток теорії та практики управління оборотними активами розглядали у своїх працях такі відомі вітчизняні та зарубіжні економісти, як М.Д. Білик, І.О. Бланк, С.Ф. Голов, А.М. Карбовник, В.П. Савчук, О.О. Терещенко, Н.М. Ушакова, В.В. Бочаров, В.В. Ковальов, М.Н. Крейніна, В.Е. Леонтєв, Є.І. Шохін, Є.Ф. Брігхем, Р. Брейлі, Ван Хорн, С. Майєрс, С. Росс, А. Шапіро. Разом із обґрунтованістю праць науковців, ефективне управління оборотними активами на підприємствах України можливе за умови дослідження ефективності їх використання.

Мета та завдання статті. Мета роботи полягає в оцінці сучасного стану управління оборотними активами підприємств, на

основі дослідження ефективності їх використання на підприємствах роздрібно́ї торгівлі м. Харкова.

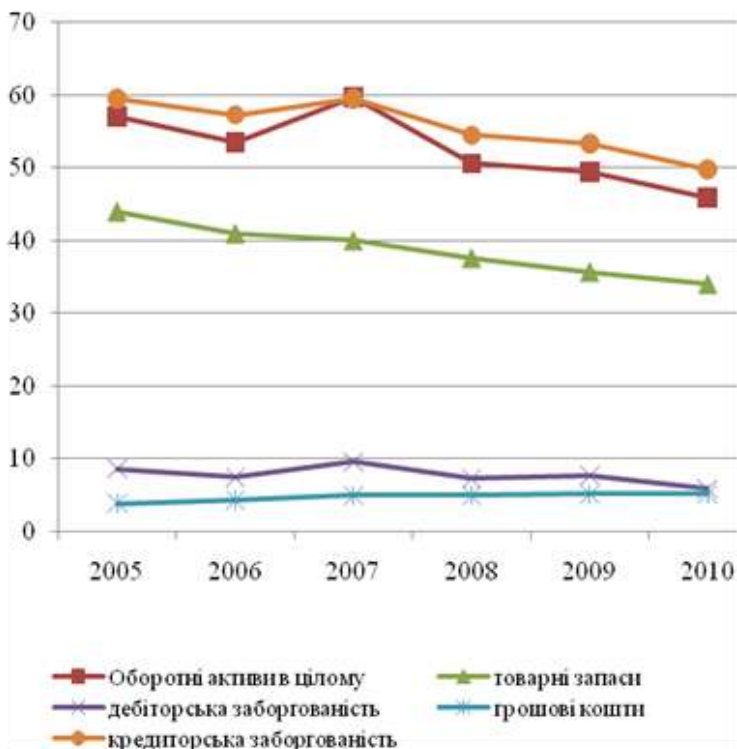
Виклад основного матеріалу дослідження. Управління оборотними активами підприємств є одним із основних елементів управління економічною діяльністю підприємства загалом, що становить систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням оборотних активів і організацією обороту грошових засобів підприємства. Для більш глибокого вивчення процесу формування та ефективності політики фінансування оборотних активів підприємств роздрібно́ї торгівлі необхідно провести дослідження ефективності використання оборотних активів.

У своєму дослідженні до показників ефективності використання оборотних активів ми віднесли такі показники як оборотність товарних запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, оскільки процеси обороту активів і капіталу взаємопов'язані. Нами було обстежено вибіркoву сукупність підприємств роздрібно́ї продовольчої торгівлі міста Харкова різних форм власності за період 2005 – 2010 рр.

Оцінка оборотності окремих елементів оборотних активів і оборотного капіталу досліджуваної сукупності підприємств виконана на основі даних табл. 1 і рис. Для підприємств сприятливим є скорочення показників періоду оборотності запасів і дебіторської заборгованості та збільшення показника оборотності кредиторської заборгованості.

Таблиця 1 – Оцінка оборотності оборотних активів за досліджуваними підприємствами роздрібно́ї продовольчої торгівлі Харкова за період 2005 – 2010 рр.

Показник	Період обороту, дні					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Оборотні активи, разом у т.ч.	57,1	53,5	59,7	50,6	49,4	45,9
– товарні запаси	44,0	41,0	40,0	37,6	35,7	34,0
– дебіторська заборгованість	8,6	7,4	9,5	7,2	7,6	5,8
– грошові кошти	3,8	4,3	4,9	4,9	5,1	5,1
Кредиторська заборгованість	59,5	57,3	59,5	54,5	53,3	49,8

Аналізуючи показники, що наведені в таблиці 1, можемо констатувати той факт, що протягом усього періоду 2005 – 2010 рр. тривалість обороту оборотних активів постійно зменшувалася. Якщо у 2005 р. період обороту оборотних активів складав 57,1 дні, то вже в 2010 р. цей показник зменшився до рівня 45,9. Цей факт доводить те, що підприємства роздрібної торгівлі досить ефективно використовують свої оборотні активи.

Це характеризується як позитивне явище, оскільки прискорення оборотності оборотних активів не вимагає додаткового авансування коштів на забезпечення поточної діяльності оборотними активами.

У динаміці в 2010 р. порівняно з 2005 р. у цілому за досліджувану сукупність підприємств спостерігалися позитивні тенденції зниження періоду обороту як товарних запасів (із 44 до 34 днів), так і дебіторської заборгованості (із 8,6 до 5,8 днів).

Співставлення періодів обороту дебіторської та кредиторської заборгованості в цілому відображає сприятливі для фінансового стану умови розрахунків із постачальниками та покупцями. Проте, з урахуванням того, що дебіторська заборгованість має незначну питому вагу в складі оборотних активів досліджуваних підприємств, а серед її елементів питома вага розрахунків із покупцями також є незначною, можливо виділити особливість підприємств роздрібної торгівлі продовольчими товарами, яка полягає в тому, що дебіторська заборгованість не відіграє належної ролі як джерела коштів для погашення кредиторської заборгованості. Для оптимізації роботи підприємств роздрібної торгівлі більшу увагу варто приділяти такому елементу оборотних активів як товарні запаси, зменшення яких дасть можливість вивільнити джерела коштів, що їх покривають.

Оскільки торгівля відрізняється від інших галузей народного господарства відносно високою потребою в оборотному капіталі та високою швидкістю оборотності оборотних активів, оцінку достатності фінансових коштів, що інвестуються в оборотні активи, ми завершуємо вивченням оборотності оборотних активів та їх елементів, а також проведенням аналізу чинників, що впливають на оборотність оборотних активів підприємств роздрібної торгівлі.

Як показали дослідження, потреба в оборотному капіталі визначається трьома статтями оборотних активів: товарними запасами, які відіграють головну роль, дебіторською заборгованістю та необхідними платіжними (грошовими) коштами. Періоди обороту окремих елементів оборотних активів характеризувалися найбільшою тривалістю за товарними запасами – від 44 днів у 2005 р. до 34 днів у 2010 р. Період обороту дебіторської заборгованості та грошових коштів був значно коротшим: у межах 5 – 9 днів, що пояснюється їх незначними розмірами та питоною вагою у складі оборотних активів.

У процесі дослідження нами було проведено факторний аналіз оборотності оборотних активів (табл. 2). Факторний аналіз оборотності оборотних активів було виконано з метою виявлення взаємозв'язку величини і динаміки обсягу товарообороту та оборотних активів. Системний підхід до характеристики господарської діяльності підприємств роздрібної торгівлі передбачає, що величина і структура оборотних активів повинна знаходитися в прямій залежності від обсягів діяльності: більший обсяг товарообороту може

супроводжуватися збільшенням оборотних активів, у зв'язку з більшою потребою коштів на товарні запаси; додаткове залучення покупців може супроводжуватися збільшенням дебіторської заборгованості.

У досліджуваних підприємствах у 2010 році, порівняно з 2008 роком, зазначені залежності в основному дотримувалися: динаміка зміни оборотних активів перебігала за динамікою обсягу одноденного товарообороту. Так, у 2009 р., порівняно з 2008 р., темп приросту одноденного товарообороту склав 11,0% темпу приросту оборотних активів – 8,3%. У 2010 р., порівняно з 2009 р., темп приросту одноденного товарообороту склав 14,7% за темпу приросту оборотних активів 6,8%. Оскільки темпи зростання обсягу товарообороту декілька випереджали темпи зростання оборотних активів, був досягнутий позитивний результат у вигляді прискорення оборотності оборотних активів.

Таблиця 2 – Факторний аналіз оборотності оборотних активів у середньому за групами підприємств роздрібною продовольчої торгівлі Харкова за період 2008 – 2010 рр.

Показник	2008	2009	2010	Темп зміни, рік		Відхилення, (+,-)	
				2009 до 2008	2010 до 2009	2009 до 2008	2010 до 2009
				Оборотні активи, тис. грн	13204	14303	15271
Одноденний товарооборот, тис. грн	261,0	289,7	332,3	111,0	114,7	28,7	42,6
Період обороту оборотних активів, дні	50,6	49,4	45,9	97,6	92,9	-1,2	-3,5
Чинники відхилення							
- за рахунок зміни величини оборотних активів						4,2	3,3
- за рахунок зміни одноденного товарообороту						-5,4	-6,8

Загальне зниження періоду обороту оборотних активів у 2009 р., порівняно з 2008 р., на 1,2 дні відбулося під впливом зміни двох

чинників – збільшення суми оборотних активів на 4,2 тис. грн і зниження одноденного обсягу товарообороту на 5,4 тис. грн. Аналогічна ситуація відбувалася і в 2010 р., порівняно з 2009 р.: зниження періоду обороту оборотних активів на 3,5 дні відбулося під впливом збільшення суми оборотних активів на 3,3 тис. грн за одночасного зниження обсягу одноденного товарообороту на 6,8 тис. грн.

Висновки. Таким чином, для глибокого вивчення процесу формування та ефективності політики фінансування оборотних активів підприємств роздрібної торгівлі ми провели дослідження ефективності використання оборотних активів. За показники ефективності використання оборотних активів ми обрали оборотність товарних запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, оскільки процеси обороту активів і капіталу. Аналіз цих показників показав, що протягом усього досліджуваного періоду тривалість обороту оборотних активів постійно зменшувалася. Факторний аналіз оборотності оборотних активів показав, що поступове зниження показника оборотності відбувалося за рахунок зміни двох чинників: збільшення суми оборотних активів і зниження одноденного обсягу товарообороту. Це характеризується як позитивне явище, оскільки прискорення оборотності оборотних активів не вимагає додаткового авансування коштів на забезпечення поточної діяльності оборотними активами.

Список літератури

1. Бланк И. А. Управление оборотным капиталом : учеб. курс / И. А. Бланк. – М. : Перспектива, 2008. – 356 с.
2. Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О. С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 4. – С. 40–44.
3. Власова Н. О. Тенденції розвитку та особливості складу оборотних активів підприємств торгівлі / Н. О. Власова, О. В. Михайлова // Науковий вісник ПУЕТ : зб. наук. пр. – Полтава : ПУЕТ, 2012.
4. Дороніна М. С. Управління рухом оборотного капіталу підприємства : монографія / М. С. Дороніна, Л. С. Мартюшева, Д. А. Горовий. – Харків : ХНАДУ, 2009. – 197 с.
5. Елисеєва И. И. Общая теория статистики : учебник / И. И. Елисеєва, М. М. Юзбашев. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 386 с.

6. Калмакова Н. А. Оперативное управление оборотными средствами промышленного предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Н. А. Калмакова. – Челябинск, 2010. – 25 с.

7. Маринич І. А. Підходи до формування ефективної системи управління оборотними коштами торговельного підприємства / І. А. Маринич, Т. Т. Козуб // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.15. – С. 224–227.

Отримано 01.02.2013. ХДУХТ, Харків.

© С.М. Шинкар, І.В. Мілаш, О.В. Михайлова, 2013.

УДК 334.722.8

О.П. Близнюк, канд. экон. наук

Т.О. Сідорова, канд. экон. наук

В.А. Зубов, магістрант

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано тенденції розвитку акціонерних товариств в Україні, визначено напрями вдосконалення фінансово-господарської діяльності акціонерних товариств на сучасному етапі ринкової трансформації національної економіки.

Проанализированы тенденции развития акционерных обществ в Украине, определены направления усовершенствования финансово-хозяйственной деятельности акционерных обществ на современном этапе рыночной трансформации национальной экономики.

It is analysed tendencies of development of joint-stock companies in Ukraine, directions of improvement of financial and economic activity of joint-stock companies at the present stage of market transformation of national economy are defined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Динамічний розвиток акціонерної форми господарювання в Україні, зростання